

Rijksmuseum van Oudheden

Abstract

Het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden werd in 1818 opgericht vanuit een collectie van oudheidkundige objecten. Tot het begin van de twintigste eeuw waren ook verschillende Indonesische oudheden onderdeel van de collectie. Deze Indonesische voorwerpen zijn in 1904 overgedragen aan het tegenwoordige Wereldmuseum Leiden.

Geschiedenis van het museum

Als het stichtingsjaar van het Rijksmuseum van Oudheden (RMO) wordt doorgaans 1818 genoemd. Dat is het jaar waarin [Caspar Reuvens](#) werd aangesteld als professor in de archeologie aan de Universiteit Leiden, waarmee hij tevens directeur werd van het archeologisch kabinet van de universiteit. De objecten uit dit kabinet werden in eerste instantie tentoongesteld in een pand aan de Houtstraat in Leiden, sinds 1918 wordt de collectie tentoongesteld in het gebouw aan het Rapenburg, waar het museum vandaag de dag nog steeds is gevestigd.

Koning Willem I speelde een belangrijke rol in de uitbreiding van het Museum van Oudheden, zoals het in eerste instantie heette. Het RMO kan daarmee in eenzelfde rijtje worden geschaard als het Rijksmuseum voor Natuurlijke Historie (tegenwoordig Naturalis) en het Koninklijk Kabinet van Zeldzaamheden. Al deze musea speelden een belangrijke rol in de professionalisering van musea in Nederland en de uitbreiding van museumcollecties in de negentiende eeuw.

Interessant is dat de museumcollectie breder georiënteerd was dan de tegenwoordige collectie die zich toespitst op Egypte, de Klassieke Oudheid, het Nabije Oosten en archeologie in Nederland. De eerste directeur, Caspar Reuvens, hield namelijk een bredere definitie van oudheden aan, waardoor ook hindoe-boeddhistische beelden afkomstig van de Singhasari-tempel in Oost-Java aan de collectie werden toegevoegd. Pas later, in het begin van de twintigste eeuw, werd er besloten de focus van het museum te vernauwen tot de tegenwoordige afbakeningen. Dit moet worden gezien in een algehele specialisering van het museumveld van Nederland in die periode. De collectie Aziatische en Amerikaanse oudheden werd zodoende in 1904 aan het toenmalig 's Rijks Ethnographisch Museum overgedragen. In 2023 en 2024 zijn verschillende van de Singhasari beelden afkomstig uit de voormalige RMO-collectie gerestitueerd aan Indonesië.

De collectie van het Rijksmuseum van Oudheden is ook interessant in het bredere kader van archeologische collecties uit Zuid-Europa, Egypte en het Midden-Oosten. Hoewel de verhoudingen anders lagen dan in door Nederland gekoloniseerde gebieden, werden archeologische collecties in de negentiende eeuw op manieren opgegraven en verzameld op manieren die in strijd zijn met huidige normen. Bekende voorbeelden van archeologische objecten die onder deze ongelijke machtsverhoudingen in de negentiende eeuw zijn verzameld zijn de Parthenon friezen, de Steen van Rosetta (beide in het British Museum) en de Buste van Nefertiti (eigendom van het Neues Museum in Berlijn). Het is dus belangrijk om ook archeologische collecties, zoals die van het RMO, te zien in de context van het koloniale verleden.

Herkomstonderzoek

De website van het [Rijksmuseum van oudheden](#) bevat veel nuttige informatie over het museum, haar geschiedenis en de collectie. Ook is het [museumarchief](#) beschikbaar via de website. Zoeken binnen het archief kan op drie manieren:

- Via de categorie-tegels, zoals het brieven- en fotoarchief;
- Via het veld 'Museumarchief', waarin alle onderliggende archieven zichtbaar zijn;
- Via de zoekbalk Specifieke vragen over het archief van het RMO kunnen worden gemaaid naar de archivarist, waarvan de contactgegevens op de website beschikbaar zijn.

Ook in andere musea bevindt zich archiefmateriaal met betrekking tot de collectie van het RMO. Interessant zijn hierbij het archief van het Koninklijk Kabinet van Zeldzaamheden (KKZ) en het archief van het Wereldmuseum Leiden. Het archief van het KKZ, dat onderdeel is van het Rijksmuseumarchief, wordt beheerd door het Noord-Hollands Archief in Haarlem. Het archief van het Wereldmuseum Leiden bevat onder andere een inventaris van objecten die in 1904 aan het toenmalig 's Rijks Ethnographisch Museum zijn overgedragen onder het inventarisnummer NL-LdnRMV_A03_018. Dit archief is alleen op aanvraag beschikbaar, daarvoor dient contact te worden op genomen met collectieinfo@wereldmuseum.nl.

Ook correspondentiearchieven tussen de verschillende instellingen of schenkers zoals C.G.C. Reinwardt of Nicolaus Engelhard kunnen informatie bevatten over de herkomstgeschiedenis van de collectie van het RMO. De herkomstverslagen die in het kader van een teruggaveverzoek van de Singhasari-beelden door Indonesië geven een goed inzicht van relevante archieven. Deze verslagen en verdere secundaire literatuur zijn ook hieronder te vinden.

Related Aids

- [Bronnen](#)
- [Wetenschappelijk onderzoek in gekoloniseerde gebieden](#)
- [De handel in objecten uit een koloniale context](#)
- [Koninklijk Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen](#)
- [Koninklijk Kabinet van Zeldzaamheden](#)
- [Wereldmuseum Leiden](#)
- [Rijksmuseum Amsterdam](#)
- [C.G.C. Reinwardt](#)

Primary sources

Website:

Archieven van het Rijksmuseum van Oudheden Website die toegang geeft tot de archieven van het RMO. Het archief is benaderbaar via de 'tegels', het veld 'Museumarchief', of door te zoeken via het zoekveld.

<https://archieven.rmo.nl/>

Archief:

NL-LdnRMV_A03_018 - Inventaris van het RMO Archieftoegang in het archief van het Wereldmuseum Leiden waarin de inventaris van het RMO is opgenomen. In 1904 werden de collecties Aziatische en Amerikaanse objecten overgedragen aan het 's Rijks Ethnographisch Museum, het tegenwoordige Wereldmuseum Leiden.

Archief:

NL-LdnRMV_Seriedossier RV-1403 Seriedossier dat gekoppeld is aan de RV-1403 collectie, die bestaat uit de objecten die in 1904 vanuit het RMO aan het toenmalig Rijks Etnografisch Museum zijn overgedragen.

Secondary sources

Teruggave-advies en herkomstverslag:

I-2023-3 Advies Singasari Teruggave-advies over vier beelden uit het tempelcomplex van Singasari: Durga (RV-1403-1622), Mbakala (RV-1403-1623), Nandicwara (RV-1403-1624) en Ganesha (RV-1403-1681). Het herkomstverslag is gelijk aan dat van het Singasari advies uit 2024 (ID-2023-6 Advies Singasari). In het verslag staan verschillende archieven genoemd die relevant kunnen zijn voor verder onderzoek naar objecten die via het Rijksmuseum van Oudheden in het Wereldmuseum terecht zijn gekomen.

https://commissie.kolonialecollecties.nl/binaries/kolonialecollecties/documenten/adviezen/2023/05/12/indonesie/I-2023-3_AdviesSingasari.pdf

Teruggave-advies en herkomstverslag:

ID-2023-6 Advies Singasari Teruggave-advies over twee beelden uit het tempelcomplex van Singasari: Bhairava (RV-1403-1680) en Nandi (RV-1403-1682). Het herkomstverslag is gelijk aan dat van het Singasari advies uit 2023 (I-2023-3 Advies Singasari). In het verslag staan verschillende archieven genoemd die relevant kunnen zijn voor verder onderzoek naar objecten die via het Rijksmuseum van Oudheden in het Wereldmuseum terecht zijn gekomen.

<https://commissie.kolonialecollecties.nl/binaries/kolonialecollecties/documenten/adviezen/2024/06/28/indonesie/Advies + Singasari.pdf>

Teruggave-advies en herkomstverslag:

ID-2023-8 Advies Brahma Teruggave-advies over het beeld van Brahma uit tempelcomplex van Singasari (RV-1403-1582). In het verslag staan verschillende archieven en andere bronnen genoemd die relevant kunnen zijn voor verder onderzoek naar objecten die via het Rijksmuseum van Oudheden in het Wereldmuseum terecht zijn gekomen.

<https://commissie.kolonialecollecties.nl/binaries/kolonialecollecties/documenten/adviezen/2024/06/28/indonesie/Advies + Brahma.pdf>

Teruggave-advies en herkomstverslag:

ID-2023-9 Advies Ganesha Teruggave-advies over een beeld van Ganesha (RV-1403-1759). In het verslag staan verschillende archieven en andere bronnen genoemd die relevant kunnen zijn voor verder onderzoek naar objecten die via het Rijksmuseum van Oudheden in het Wereldmuseum terecht zijn gekomen.

<https://commissie.kolonialecollecties.nl/binaries/kolonialecollecties/documenten/adviezen/2024/06/28/indonesie/Advies + Ganesha.pdf>

Boek:

Hoijtink, Mirjam. Exhibiting the Past: Caspar Reuven and the Museums of Antiquities in Europe, 1800-1840. Turnhout: Brepols, 2012. Dissertatie van Mirjam Hoijtink uit 2012 die ingaat op het werk en leven van Caspar Reuven, de eerste directeur van het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden. Het boek besteedt tevens aandacht aan de reden waarom Reuven in eerste instantie ook Indische en ander niet 'klassieke' oudheden in de museumcollectie opnam en plaatst deze ideeën in de ontwikkelingen van de wetenschap en het museumveld in de negentiende eeuw.

<https://search.worldcat.org/title/779255199?oclcNum=779255199>,
[WorldCat 779255199](#), ISBN 9782503541525

Relevant Data

TO BE FILLED

*first edited by Wiebe Reints as original_author on 2024-11-06
last edited by Tom Quist as editor on 2025-06-19*